

NORDENS VÄG

NYLIGEN har en författare i »Zeitschrift für Politik» — den på ostfronten sedermera stupade d:r Georg Königk — publicerat en uppsats om »Der Skandinavismus als politische Illusion». Redaktionellt betecknas artikeln som en från tysk sida gjord »fruktbar komplettering» av det Quislingsnorska propagandastatsrådet Lundes bekanta skadeglada teckning av skandinavismens problemläge i historien och nuet. Den ganska välorienterade tyske författarens slutsatser närma sig Lundes. Den nordiska kulturinsatsen mätes med nationalsocialismens förringande måttstock, och därför ter sig Nordens historia fr. o. m. mitten av 1800-talet för denne åskådare som ett ständigt nedsjunkande »in der Dämmerung der Geschichtslosigkeit». Och det nordiska framtidsprogrammet är för honom det i tysk nyordnings ideologi sedvanliga: Norden bör sikta »den pangermanska framtidens stora kontur».

Givetvis har skandinavismens väg varit stenlagd med bittra besvikelser, härrörande från bristande sammanhållning och försuttna tillfällen. Men intet kan gärna vara orättmätigare än att — såsom Königk gjort — tala om Nordens »politiska nedisning», i vilket uttryck han vill inlägga att de nordiska staterna avsnörat sig från den europeiska politiken och det europeiska samarbetet och därmed gått miste om dess livgivande impulser. Få länder ha väl haft fönstren så öppna mot yttervärlden som de nordiska. Men i enlighet med sin månghundraåriga suveränitet ha de på senare tid motsatt sig utrikespolitiska allianser med utomnordiska stater. De ha därmed inte heller hotat någon. I stället ha de föredragit att ekonomiskt och kulturellt samarbeta med alla, utan anseende till ideologier och rasteorier. För detta vilja Nordens folk alls inte göra sig några tillbakablickande självförebråelser. En annan tid än det aktuella krigets och våldets skall helt visst veta att bättre än nu värdesätta vad de nordiska länderna gjort, både inom sina egna områden och som förebild för andra stater, för att timra upp en fast rättskultur, buren av humanitet och likhet inför lagen. Så stark och levande är denna rättskänsla, att reaktionen mot den tyska ockupationsmaktens oförklarliga och oförsvarliga kränkningar av denna nu blivit det starkaste bindemedlet för de nordiska folken. När Königk ringaktande säger att alla vitala krafter i Norden så småningom under 1800-talet allt mer »sublimerades genom civilisationen», så betrakta Nordens folk detta alls

inte såsom något gravamen. Tvärtom har just »civilisationen» för dem varit ett mål och inte en avledande ersättning för något annat. Man vill inte föreställa sig, att »civilisationen» någonsin skall avskrivas som vår målsättning, vilken riktning den nordiska politiken i framtiden än kommer att ta eller få.

I dessa tider kan en offentlig debatt om Nordens framtid näppeligen bli särdeles fruktbar. Ännu te sig framtidsutsikterna för ovissa. Framtidsförhoppningarna kunna bli nya illusioner. Men det vore ett utslag av högsta indolens och viljeslapphet, om tiden inte så sorgfälligt som möjligt utnyttjades för att fördjupa den känsla av inbördes släktskap och inbördes beroende, som efter alla den sista tidens hårda slag äntligen måste slå rot i sinnena hos Nordens inbyggare. Visst är att de nordiska staterna även efter kriget skola vilja samarbeta som tidigare med andra stater i den mellanfolkliga gemenskapens namn. Men lika klart borde vara att de då ej kunna undgå att till fördomsfritt dryftande ta upp sina utrikespolitiska problem från alla de nya utgångspunkter, som blivit för handen genom ryssarnas anfall mot Finland, genom tyskarnas överfall mot Danmark och Norge samt genom västmakternas bryska uppträdande vintern 1940. Vi ha helt enkelt att ta upp den nordiska debatten där den i medeltidens sista skede slutade.

Nyligen har pseudonymen Niels Ebbeson utgivit ett arbete, *Danmarks öde efter 9 april* — en märklig bok, lidelsefull i all sin koncentrerade nyväckta danska patriotism och uppenbarligen mycket väl dokumenterad. Få ting, som det där berättas om, verka mera konsternerande på en svensk publik än det tyska förslaget från sommaren 1940 att Danmark och Tyskland skulle ingå tullunion, att Tyskland i huvudsak skulle sköta Danmarks utrikeshandel och att medborgarrätten skulle bli gemensam. Utrikesminister Scavenius och trafikminister Larsen voro sinnade att diskutera projektet, Stauning vacklade men övriga regeringsledamöter och framför allt den danske konungen sade nej, varför projektet tillsvidare avskrevs — allt enligt den initierade danske författaren. Man frågar sig givetvis, hur denna införlivningstanke kunde förlika sig med de tyska försäkringarna från 9 april 1940 om respekt för Danmarks oavhängighet. Man förstår också, att Danmarks oberoende fullständigt skulle ha prisgivits, om tullunionstanken kommit till utförande. Endast det danska folkets lika enastående som imponerande, tyst sammanbitna uppslutning kring konungen och hans oförskräckta självständighetspolitik har här — åtminstone

ännu — hindrat en av Nordens stater från att smälta samman med den stora södra grannstaten, d. v. s. smältas ner och därigenom gå förlorad för ett framtida trängre nordiskt samarbete.

Hur detta samarbete skall kunna gestalta sig ha några författare (Karl Petander, W. Kleen och Anders Örne) försökt att skissera i en nyligen utkommen skrift, *Nordens Förenata Stater*. Har man en föreställning om vilken tålmodig möda som det krävts innan förbundsstater kunnat bildas nödgas man finna mycket i denna programmatiska skrift ganska verklighetsfrämmande. För mycket av vad som liknar doktrinarism och kafébordsfunderingar har fått komma med. Blott ett sådant uppslag som val av en för de fem nordiska länderna (alltså även Island) gemensam president med säte förslagsvis i Drottningholm synes på ett för den nordiska framtidstanken föga välgörande sätt ha lämnat bakom sig varje hämning och varje hänsyn till den historiska nationella tradition, vars lov vi just nu sjunga samstämmigare än någonsin.

Å andra sidan kan det aldrig skada att konfronteras med problemet. Ty uppenbart måste en eventuell nordisk försvarsgemenskap i en tid, då nästan all ekonomi är krigshushållning, framtvinga ett organiserat samarbete på bredare bas än den rent utrikespolitiska. Uppgifterna bleve nog så stora, att de ej gärna kunna lösas utan att gemensamma organ på det utrikespolitiska, det militärpolitiska och det krigsekonomiska området i en eller annan form tillskapas. Och de krigsekonomiska frågorna leda nästan naturnödvändigt över till en viss gemensam planhushållning för de nordiska länderna, något som i sin tur kan påverka tullpolitiken, penningpolitiken och socialpolitiken samt kanske också handelsrätten och annan civillagstiftning av betydelse för uppkomsten av ett internordiskt näringsliv. De, som se den enda tryggheten för ett självständigt Norden i en dristig militär samordning, måste alltså tänka tanken ut och söka bilda sig en föreställning om dess konsekvenser. Dessa kunna ändock ses blott såsom en naturlig utveckling av den legislativa, ekonomiska och kulturella samverkan, som i ständigt ökat tempo bedrevs före kriget. Men den organisatoriska lösningen måste betingas allenast av föreliggande, kanske undan för undan ökade behov av samsarbetsorgan och inte fixeras långt på förhand efter en mall, som hämtats utifrån och från 1800-talets föråldrade idéebatter. Skola Nordens stater verkligen bringas till samverkan, måste processen bli organisk och inte artificiell. Annars uppstår det risk för att den samnordiska propagandan avskräcker fler än den väcker.